

A törvényszék ügyészsége helyébe a konzul lép. A 6. §. 1. fejezetében megállapított záros határidő hat hónap. A kártalanítási igények tárgyában első és utolsó fokon a birodalmi törvényszék illetékes.

12. §. A jelen törvény határozmányai idegen állam kötelékebe tartozó egyénekre csak annyiban yernek alkalmazást, amennyiben a birodalmi törvénytárban (Reichsgesetzblatt) foglalt közlés szerint annak az államnak a törvényhozása vagy államszerződés a viszonosságot biztosítja.

— **A norvég kereskedelmi eljárás revíziója.** Norvégiában újévkor új törvény lépett életbe, mely a kereskedelmi ügyekben követendő peres eljárást szabályozza. Ezzel a törvénnyel sok olyan szabályt, melyet az 1893. évi tengerészeti törvény alapján a tengerészeti jogügyekre alkalmaztak, a kereskedelmi ügyekre is kiterjesztették a következő pontok kivételével: 1. A tengerészeti eljárást mindazokban az ügyekben alkalmazzzák, a melyekben a tengeri bíróság illetékes, a kereskedelmi ügyekben ellenben az új törvény értelmében mindkét fél hozzájárulása esetében a polgári perrendtartás szabályai is alkalmazhatók. 2. A tengerészeti jogügyekben minden egyes perbeli cselekménynek a tengerészeti bíróság előtt kell végbemennie, ellenben az új törvény szerint a tanúkihallgatásokat a rendes bíróságok fogantostítják, hacsak a kereskedelmi törvény egyes esetek sajátos természetére való tekintettel másképpen nem rendelkezik. 3. Ha valamely, a tengerészeti bíróság illetékessége alá tartozó per a rendes bíróságnál tétetik folyamathoz, vagy megfordítva, a bíróság a keresetet nem utasíthatja el, hanem a bíróság összeállítása, az egyes eseteknek megfelelően megváltoztatandó. 4. Az új törvény értelmében a kereskedelmi peres eljárásban viszontkövetelések még abban az esetben is érvényesíthetők, ha azok máskülönböen nem esnének a kereskedelmi bíróságok ítéltékése alá. A tengerészeti bíróságok az ilyen követeléseknek ellenben csak abban az esetben adnak helyet, ha a követelés tárgya magában véve is a tengerészeti bíróság ítéltékése alá tartozik.

— **A bírói fizetések rendezése Németországban.** A német birodalmi tanács elé a következő törvényjavaslatot terjesztették:

I. czim. A bírák fizetésének rendezésére vonatkozó, 1897. évi május 31-iki törvény (Törvénygyűjtemény 175. l.) a következőképen módosítatik:

I. Az 1. §. a következőképen szövegeztetik: A főtörvényszékek (Oberlandesgerichte) tanácselnökeinek, a törvényszékek (Landgerichte) elnökeinek, kivéve a berlini I. törvényszék elnökét, és befoglalva az ugyanottani járásbírói (Amtsgericht) elnökét, a főtörvényszéki bíráknak (Oberlandesgerichtsräthe), a törvényszéki és járásbírói igazgatónak (Landgerichts- und Amtsgerichtsdirektoren) fizetési szolgálati idő szerinti fokozatok alapján szabályoztatnak.

II. 2a) §. gyanánt a következő intézkedések vételnek fel: ha a felsőbb igazságügyi szolgálatban alkalmazott tisztviselő a 2. §-ban megállapított fizetési osztályból olyan bírói hivatalba lép át, amely más fizetési osztályba van sorozva, a szolgálati idő szerinti fokozat az új fizetési osztályban olyképen állapítatik meg, hogy

az illető tisztviselő az új fizetési osztálynak abba a fizetési fokozatba lép, amely eddigi törzsfizetésének megfelelő és ugyanakkor lép elő a magasabb fizetési fokozatba, amikor előbbi fizetési osztályának magasabb fokozatába lépett volna elő. Ha az új fizetési osztálynak nincsen olyan fokozata, mely az eddigi törzsfizetésnek megfelelő, a szolgálati kor olyképen állapítatik meg, hogy az illető tisztviselő közvetlenül a magasabb fizetési fokozatba lép és abban a legközelebbi előléptetéshez megállapított egész idő alatt megmarad. Eddigi törzsfizetésnek az 1. bekezdés értelmében az a fizetés tekintetik, amely az új állásba való lépés napján az előbbi fizetési osztályban elért szolgálati időnek felel meg. A törvényszékeknél alkalmazott azon ügyészségi főtisztviselőknél, akik mint ilyenek, a nyugdíjba beszámítandó pótlékot élveznek, ez a pótlék hozzászámítandó.

II. czim. A törvény 1904. április 1.-én lép életbe.

Irodalmi ismertetések.

✂ **Lányi Bertalan.** A tulajdonjog. Bpest, 1904.

Magánjogi irodalmunk színvonala az utolsó 10 esztendőben hatalmasan emelkedett. A tankönyvgyártók helyét írók foglalták el — egyaránt urai a nyelv művészetének, s a jogászai gondolkodás vasövetkezettségének. A törvények és a bírói gyakorlat száraz regisztrálását monografiák váltották fel — a melyekkel semmiféle nemzet jogi irodalmában sem vallának szegényen. A régi magyar szintelen jogásztípus érteljes, karaktersztikus egyéniségek szorították ki — minden eredetiségük mellett is moderneik és magyarok.

Egyik oldalon áll *Zsögöd* csak imént megjelenő Jogszabálytanával, rajongva a magánjogi és közjogi intézményeink nemzeti voltaért. Ötletesen, mélységes logikával boncolgatja s a szó-szoros értelmében „előadja” a régi magyar jogot.

Előadásának elevegence szines és szemléltető, — humoros stílusa, egrésről, — a tárgytól való gyakori elkalandozása és különczködése másrésről minden időkre kiváló és elszigetelt alakjává teszik jogi irodalmunknak.

A másik oldalon áll *Schwarz* Gusztávval együtt a neveknek az a fényes sorozata, mely a kodifikáció megvalósulása előtt a monografiák egész seregében mintegy lezárja eddigi magánjogunkat: a dr. *Fodor* Ármán szerkesztésében megjelenő magyar magánjog megalkotóinak névsora.

Merészség volna csak pár vonással is megkisérelni annak az iránynak a jellemzését, melyet ők követnek. De bizonyos, hogy a földi jogéletnek az a mély ismerete, — mely valamennyiüknek közös tulajdonsága — egyiküket sem tette elfogultá hazai intézményeinkkel szemben. Gyakran rámutatnak ugyan magánjogunk hiányaira, bírói gyakorlatunk elvtelen és következetlen voltára, de — bár magánjogunk eredetiségét és magyar voltát nem tekintik ideálnak — mégis meg tudják becsülni mindazt, mit elfogultság nélkül magyar magánjogunk nevezhetünk.

Monografiái sorozatából egyikét a legkiválóbbaknak fogjuk az alábbiakban az olvasóval megismertetni, *Lányi Bertalan*nak „A Tulajdonjog”-ról írt s külön nyomtatásban is megjelent hatalmas munkáját.

Mindenek előtt arról az általános benyomásról kell számot adnunk, melyet ránk a munka tett. Szerző művének ugyszólván alagondolata az, hogy a jog nem a törvényhozó hatalom önkényétől függő mesterséges alkotás, hanem az egyéni és társadalmi erők egymással való küzdelmének természetes eredménye. Hiába gyártja tehát a törvényhozó a törvényt, jogi intézményeinket nem ő teremti meg, hanem azok a tényezők, melyek szerint az ember társadalmi helyzete alakul.“ (7. old.)

A törvényhozó nem irányítja tehát, hanem csak több-kevesebb sikerülten visszaticsközi az egyéni és társadalmi erők küzdelmét, úgy, hogy a szokásjogot nem is tekintve, még a törvényhozó alkotta jog sem lehet egy és változatlan, hanem az örökké forrongó, változó életnek képeire és hasonlatosságára kell teremtetnie. Csakhogy ne gondoljuk, hogy az életnek a jogot befolyásoló változásai csak úgy máror-holnapra mennek végebe s nyomtalanul eltűnnek.

Nemzedékek pusztulnak el, míg egy társadalmi osztály — vegyük akár a régi idők jobbágyait, akár a mai kor szocialistáit, — tulsulyra tud vergődni s egyrészt a küzdők sorában, másrészt a népek gondolkodásában, szokásaiban és viszonyaiban oly változás áll be, mely a jogintézményeket is átalakulni kényszeríti.

Bármily gyökeres volt is pl. az a szakítás, melybe a hatvanas évek körül nemzeti létünk alapirányainak változása különösen a magánjog terén beesodott, hochmodern intézményeink sokaságából még mindig kiválik itt is, ott is egy régi, ősi alkotás.

Ha csak a tulajdonjog terén belül maradjunk — igazat kell adnunk pl. szerzőnek abban, hogy a tulajdonnak ősi alapitusa a közös tulajdon volt. Hiszen akkor, midőn a kultúra fejletlensége folytán s az erőset és gyengét egyaránt védelmező állami hatalom hiányában az egyes ember képtelen volt szükségleteinek tárgyait és talpalattnyi földjét egymagában megolalmazni, midőn erre az idők viszonytárságaihoz képest egész nemzetségek, törzsek, később már csak családok összetartása volt szükséges, természetes, hogy amit többek közösen védelmeztek, nem lehetett egy embernek kizárólagos tulajdona. Egyéni tulajdon helyett volt tehát szállásbirtok, nemzeti vagy családi tulajdon, körülhatárolt mindazokkal a korlátozásokkal, melyeket a nemzetség és család érdekei egyrészt — s a minden jog közös kufforrásaként jelentkező királyi jog másrésztől, szükségessékké tettek.

Ugyszólván az egész országban minden talpalattnyi föld külön-külön családi közös tulajdon volt, elidegenítési tilalom alatt állott, s ki volt vonva abból a forgalomból, mit ma az ingatlanok forgalma alatt érteni szoktunk.

A hatvanas évek óta ugyan minden gyökeres változások ment át, de az ország területéből a közös erők és közös legelők czimén egy hatalmas rész még mindig közös tulajdonot alkot, — 2 és 1/3 millió hold hitbizományi föld a család fényének és hatalmának fenntartása érdekében még mindig elidegenítési tilalom alatt áll s a szabad csakis a társadalom érdekei által korlátozott egyéni tulajdonnal szemben majdnem 17 millió holdat, az ország egész területéből több mint 1/3-ot tesz ki az a terület, mely a forgalomból kizárt, kötött birtok jellegével bír.

A jog tehát s nevezetesen a tulajdonjog nem csak az idők egymastutájában változó, de egy időben is más és más a tulajdonjog fogalma, mások a korlátai, mások a tulajdonost illető jogosítványok.

Szerzőnek a fentiekben csak főbb vonásaiban ismertett jogi gondolkodása, ugyszólván jogi világnézete három irányban érezteti műve folyamán hatását.

Először is az alapfogalmak kifejtésénél.

Ha egy pl. mi a tulajdon, mi annak a tartalma, mi-ben állanak a tulajdon korlátozásai, mi az elidegenítési és terhelési tilalom, mi a kisajátítás, mi a családi hitbizomány? stb. — ezekre a kérdésekre szerző nem száraz definíciókkal felel, hanem előbb mindegyikhez külön-külön megrajzolja főbb vonásaiban a jogtörténelmi hátteret. E közben azonban nem arra tecteti a fősúlyt, hogy minél több jogtörténelmi adatot halmozzon össze, hanem, hogy feltüntesse a fentebb már ismertett azon állításainak igazságát, hogy amit minden jogi intézmény, ugy a tulajdon intézménye is „ugyanazoknak a tényezőnek a befolyása alatt áll, melyek szerint az ember társadalmi helyzete alakul.“

Egybekapcsolja a mulat a jelennek s a kettőt oly szerves összefüggésbe hozza, mint eddig még kevés

magánjogi munkánál tapasztaltuk. Hogy csak egy és bizonyára mindnyájunk által ismert példával éljünk, azt hisszük, mindnyájan éreztük a Zlinszky-Reiner-féle magánjog legujabb kiadásainál is, hogy a régi magyar dologi jognak, a magyar magánjog elavult, kihalt intézményeinek részletes tárgyalása s a mai jog ismertetése közt hiányzik az összekötők kapcsolata. A kettő közt nincs meg az összefüggés s a régi jog tárgyalásában hiányzik az a mérséklet, az apróbb részleteknek az a mellőzése, mi hibával lenne felróható egy jogtörténelmi munkával szemben, de ami egy magánjogi munkánál csak előny. Egyezőval éreztük, hogy a multnak, annak aprólékos ismertetése felesleges.

Egész más a jogtörténelmi adatok helyzete Lányi munkájában. Szinte éreztük, hogy a multnak ismertetése nélkül nem értenénk meg a jelent s hogy az egyes jogintézmények változandóságának és mulandóságának eme példái hiányában nem lehetnének a jogról oly mély, alapos ismereteink, mint amilyeneket belőle meríthetünk.

Nála a jogtörténelmi adat nem „önczél“, hanem csak mint egy illusztráció s szöveghez s azért szinte azt a benyomást teszi ránk, hogy a szerző tulajdonkép nem a magyar tulajdon ősi formáit akarja velünk megismertetni, — sőt szerinte ilyen specifikus magyar intézmények nem is léteznek, — ő a magyar jogtörténelemből csak azért hoz fel példákat, mert olvasóink gondolatvilágához ez áll legközelebb. De e mellett érezteti, hogy nem csak nálunk voltak a szabad egyéni tulajdonnak iyletén előzményei; a fejlődés általános iránya a család érdekében korlátozott közös tulajdonról a társadalom érdekében korlátozott egyéni tulajdon felé nagyjában mindenütt ugyanaz volt. A cél ennek az eszmének a kifejtése, nem pedig a jogtörténelmi adatok összehalmozása. Ép ezért, teljessége mellett is oly tömör, oly klasszikusan rövid ismertetésével az adományrendszernek s a családi hitbizományoknak, — mint Lányinál — legalább a magyar irodalomban ritkán találkozzunk.

(Folyt. köv.)

Ereky István. dr.

— **A polgári törvénykönyv tervezetének további tárgyalását előkészítő főelőadmány és a tervezetre vonatkozó biralmi anyag.** Előterjeszti az igazságügyminiszteriumban szervezett állandó bizottság vezetője. 1904. Grill. — Ezen kötet czélját az Előszó a következőkben ismerteti:

Amint az 1900. ik évben közzétett Tervezet előszava is jelzi, a Tervezet további tárgyalásra vár, melynek módozatai ezután fognak megállapíttatni.

Már most is szükségessé vált azonban ezeknek a tárgyalásoknak az előkészítése. E részben első feladat, hogy az egybegyűlt biralmi anyag rendszeresen kiegészítettven, ennek figyelembe vételével a Tervezet főbb elvi álláspontjai tisztázassanak, az elvi kérdéseknek olyan alakban való formulázásával, hogy az erre vonatkozó munkálat a további tárgyalások során főelőadmánnyul szolgáljon. Ebből a célból a vezetőség kebelében 1902. szeptember havától kezdve a szükséghez képest egyes szerkesztőségi tagok más szakférfiak bevonásával és a vezetőségi irodába beosztott személyzet részvételével értekezletek tartatnak. Az ezen értekezletek nyomán készült munkálatok kiterjednek: A) magára a főbb elvi kérdéseket feltüntetett tulajdonképeni főelőadmányra; B) a tervezetre vonatkozó kritikai anyagra, mely a) egyrészt a közzététel folytán egybegyűlt anyag összeállításából, b) az értekezleteken felmerült megjegyzésekből áll. A tervezet első részét (személyjog) tárgyzó értekezletekben résztvettek: Lányi Bertalan vezető tag, Imling Konrád kir. táblai tanácselnök és Thüring Lajos kuriai bír. szerkesztő tagok, ugyszintén a vezetőséghez beosztott segédtagok, u. m.: Barna Ignác kir. ítélőtáblai bír., Szász Béla min. osztálytanácsos, Szladits Károly, Bartha Richárd törvényszéki bír. Illés József min. fogalmazó, egyet. magántanár és Mártonffy Marcell kir. aljárásbírók (jelenleg jogtanár).